

Atıfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Çelik, A. ve Çetin, T. (2019). “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin Kullanımı”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3): 2336-2359.

Geliř Tarihi / Received Date: 26.01.2019

Kabul Tarihi / Accepted Date: 07.03.2019

Araştırma Makalesi

SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİMİNDE EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ’NİN KULLANIMI¹

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ÇELİK

Yozgat Bozok Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

aysegull_clk@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0002-9310-2350

Prof. Dr. Turhan ÇETİN

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

cerin.turhan@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2229-5255

Öz

Nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan ve durum çalışması deseni kullanılan araştırmanın temel amacı, Evliya Çelebi Seyahatnamesi içeriğinin sosyal bilgiler dersi 5. sınıf, 6. sınıf ve 7. sınıf öğretim programında yer alan kazanımlara göre incelemektir. Araştırmada, tek bir durum üzerine odaklanıldığı için durum çalışması deseni kullanılmıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin, sosyal bilgiler öğretim programında (2014) yer alan kazanımlara göre incelenmesinde, en uygun veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında, 4000 sayfalık Yapı Kredi Yayınlarına ait on ciltlik Evliya Çelebi Seyahatnamesi (2013) araştırmacı tarafından bir yılda okunmuş, veriler incelenmiş ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin her sayfasının analizi yapılmıştır. Daha sonra, sosyal bilgiler dersi öğretim programından 5. sınıf, 6. sınıf ve 7. sınıf olmak üzere araştırmada kullanılmak üzere kazanımlar belirlenmiştir. Kazanımlar doğrultusunda kodlar ve kategoriler oluşturulduktan sonra, bunların geçerliğı ve güvenilirliğı uzmanlar tarafından kontrol edildikten sonra doküman incelemesi ile veriler, kodlar ve kategorilere göre toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde, kodlar ve kategoriler oluşturulduğu için içerik analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuca göre Evliya Çelebi Seyahatnamesi, sosyal bilgiler öğretim programında yer alan belirli kazanımlar ile birlikte kullanılabilirliğı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Edebi Ürün

THE USE OF EVLİYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİ IN SOCIAL STUDIES TEACHING

Abstract

The primary purpose of this study, which employs the qualitative research model and applies the case study design, is to examine the content of Evliya Çelebi Seyahatnamesi based on the acquisitions contained in the 5th-grade, 6th-grade, and 7th-grade Social Studies Curriculum. The study group consists of 10-volume Evliya Çelebi Seyahatnamesi and the acquisitions in the 5th-grade, 6th-grade, and 7th-grade Social Studies Curriculum. Document review was used for data collection. At the data collection stage, the researcher read 4,000-page, 10-volume Evliya Çelebi Seyahatnamesi published by Yapı Kredi Publications (2013) in one year. The researcher

¹ Bu makale, yazar Ayşegül Çelik’in, “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretiminde Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin Kullanımı” adlı doktora tezinden türetilmiştir.

examined and analyzed each page of Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Then based on the concepts formed, 40 acquisitions were determined from the Social Studies curriculum (5th-grade, 6th-grade, and 7th-grade). Following the creation of categories and codes based on the acquisitions, their validity and reliability was checked by experts. Then the data were collected based on the categories and codes through document review. As the acquisitions were determined based on the concepts formed according to Evliya Çelebi Seyahatnamesi and then categories and codes were created, the obtained data were analyzed through content analysis. The study found out that Evliya Çelebi Seyahatnamesi can be used with acquisitions determined.

Keywords: Social Studies Curriculum, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Literary Product.

1. GİRİŞ

Son zamanlarda dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yapılandırmacı eğitimde edebi ürünlerin kullanımı ön plana çıkmaktadır. Bilindiği gibi sosyal bilgiler dersi öğretiminde, söz konusu dersin amacını gerçekleştirmek için pek çok akademik çalışma yapılmaktadır ve bu çalışmalarda son dönemlerde öne çıkan eğitim materyallerinden birisi de edebi ürünler olmuştur. Bu doğrultuda, sosyal bilgiler dersi öğretiminde Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin kullanımı yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun bir materyal olabilir. Edebi ürünler içerisinde yer alan seyahatnameleri, dersin amacına uygun olarak kullanmak ise, öğrencilere verilmek istenen sosyal bilgiler dersi öğretim programında MEB (2014), yer alan çeşitli kazanımların, değerlerin ve becerilerin kazandırılmasında yardımcı olabilir. Seyahatnameler içerisinde hiç kuşkusuz gerek nitelik gerekse nicelik açısından ilk akla gelen eser ise, Evliya Çelebi Seyahatnamesi’dir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, edebi ürün olarak içerdiği disiplinler bakış açısı bakımından sosyal bilgiler dersinde kaynak eser niteliğinde kullanılabilen bir materyaldir.

Evliya Çelebi, bir rüya ile gezi serüvenine nasıl başladığını seyahatnamesinin ilk cildinde uzun bir şekilde anlatmaktadır. Evliya Çelebi’nin seyahati, rüyasında Hz. Peygamber’i görmesi ve ardından gördüğü bu rüyayı yorumlatmasıyla başlar (Kahraman, Dağlı, 2013). Evliya Çelebi, Osmanlı Devleti’nin her tarafının sosyal ve kültürel yaşamında önemli yer edinen yerlerine, dillerine, gittiği yerlerde kullanılan müzik aletlerine kadar seyahatlerinde gördüğü herşeyi anlatmıştır (Erduran, 2006; Gül, 2006). Evliya Çelebi, aynı zamanda toplumların sosyal yaşamında önemli yere sahip olan aile yapısı başta olmak üzere çok farklı konulara değinmiştir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Osmanlı sarayı evlilikleri hakkında ayrıntılı bir kaynak olmasının yanı sıra, sosyal yaşamın önemli bir parçası olan, gittiği yerlerin birbirinden farklı yemek kültürünü ve hatta mutfakta kullanılan araç ve gereçlerine kadar ayrıntılı bilgi vermiştir (Dankoff, 1991; Kalpaklı, 2012; Yerasimos, 2012). Evliya Çelebi’nin seyahatnamesinde bu kadar ayrıntılı bilgi vermesi, R. Dankoff’un sözcükleriyle seyahatname belki de dünya edebiyatının en uzun ve en ayrıntılı seyahat kitabı

yapmaktadır (İnalçık, 2012: 41). Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda seyahatnamenin içeriğini, Evliya Çelebi'nin toplumların sosyal, kültürel, ekonomik, dini, siyasi, dil ve pek çok alanda olmak üzere gözlemlerini aktarmış olduğu görülmektedir.

Evliya Çelebi, seyahatnamesini hazırlarken sadece gördüklerini yazmamıştır. Aynı zamanda gezinde anlattıklarını gözlem ve görüşme yöntemi ile zenginleştirmiştir. Bunların yanı sıra, çeşitli kaynaklardan da faydalanmıştır. Yaşadığı yüzyıl göz önünde bulundurulduğunda, yazılı kültür ortamında büyüyen Evliya Çelebi, Kuran-ı Kerim, dini kaynaklar ve ulaşabildiği kadı sicillerinden de seyahatnamesini yazarken faydalanmıştır (Akman, 2012; Ekici, 2012).

Genel anlamda seyahatnameler oluştuğu dönem ve zaman göz önünde bulundurulduğunda, tarih, coğrafya ve kültür alanında önemli kaynak eserlerdir (Ortaylı, 2010). Seyahatnamelerin yazılış amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür (Altunbay, 2013; Baykara, 2013; Usta, 2013):

1. Uzak diyarları, yeni ve farklı yerleri görme isteği.
2. Ülkeler arasındaki elçilik görevleri.
3. Seyyahların haber edinme ve devlet görevlisi olmaları.
4. Bilimsel araştırma yapmak üzere yapılan seyahatler.

Seyahatnamelerde asıl amaç edebi bir ürün ortaya koymaktır. Ancak bazı seyyahlar gezdiği yerlerle ilgili önceden bilgi sahibi olmadıkları için yazarken objektif olamamışlardır. Bu bağlamda her ne kadar seyahatnamelerde yazar objektif olmaya çalışsa da, özünde bir edebi ürün olduğu için yazarın duygu, düşünce ve görüşlerini eserde yakalamak mümkündür (Aytaç, 2013; Uysal, 2013).

Seyahatnameler sosyal bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanılabilir. Ata (2013) araştırmasında, seyahatnameler sınıfta kullanılırken çeşitli öğretim teknikleriyle harmanlanarak öğrencilere sunulursa, sosyal bilgiler dersi öğretiminde öğrenme alanları, beceriler, kazanımlar ve değerleri kazandırmada katkı sağlamanın yanı sıra pek çok vatandaşlık becerisinin gelişmesini de sağlayabileceğini belirtmiştir. Ceran ve Deniz'in (2015) yaptığı çalışmada, dil becerilerinin geliştirilmesinin sadece Türkçe dersi ile sınırlı tutulmaması ve aynı zamanda disiplinlerarası yaklaşım ile diğer derslerle birlikte kullanılmasının öğrenciye olumlu katkısı olduğunu vurgulanmıştır. Aksoy (2013) yaptığı çalışmada, çocukların ahlaki gelişimini teşvik etmenin diğer yolu olarak ahlaki davranışlar modeli olmayı vurgulamıştır. Bu doğrultuda seyahatnamenin yanı sıra Evliya Çelebi'nin tarihi bir karakter olarak çeşitli öğretim teknikleriyle harmanlanarak derste kullanımı çocuklarda ahlaki davranışların gelişimi için uygun bir rol model olabilir. Önal ve Kaya'nın (2006)

vurguladığı gibi, sosyal bilgiler dersi içeriğinde toplumların sosyal yaşamındaki her türlü ilke ve genellemeleri barındırmaktadır. Dönemin güncel sosyal yaşamını konu edinen Evliya Çelebi Seyahatnamesi, sosyal bilgiler dersinde önemli bir kaynak eser olarak kullanılabilir.

Toplumların uzun yıllar boyunca oluşturmuş oldukları maddi ve manevi kültür ürünlerinin aktarılmasında, eğitim sürecinin önemli katkısı vardır (Mindivanlı, Küçük ve Aktaş, 2012). Evliya Çelebi Seyahatnamesi’de bir kültür ürünü olarak sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılabilir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, bir edebi ürün olmakla beraber içeriğinde antropoloji, sosyoloji, ekonomi, tarih, coğrafya gibi pek çok sosyal bilim dalına ışık tutacak bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi öğretiminde Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin kullanımı, dersin amacını gerçekleştirmenin yanı sıra öğretim ortamına zenginlik sağlar ve sınıf iklimini de olumlu etkileyebilir.

2011 yılının UNESCO tarafından, “Uluslararası Evliya Çelebi’yi Anma Yılı” ilan edilmesiyle beraber, ulusal ve uluslararası alanda Evliya Çelebi ve Seyahatnamesine yönelik bilimsel çalışmalarda da artış görülmektedir. Nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan ve durum çalışması deseni kullanılan araştırmanın temel amacı, Evliya Çelebi Seyahatnamesi içeriğinin sosyal bilgiler öğretim programında MEB (2014), yer alan kazanımlara göre incelemektir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları, verilerin analizi, verilerin geçerliği ve güvenilirliği yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nin sosyal bilgiler dersi öğretiminde hangi kazanımlar doğrultusunda kullanılacağını belirlemek için nitel yöntem seçilmiştir. Araştırmada, tek bir durum üzerine odaklanıldığı için durum çalışması deseni kullanılmıştır. Creswell (2007) durum çalışmasını, belirli bir zaman dilimi içerisinde araştırmacı tarafından bir durumun çeşitli şekillerden incelenmesi şeklinde belirtmiştir. Durum çalışmasında çalışılan olgu için farklı türde ve çeşitlikte veri bulunmaktadır (Yin, 1994). Durum çalışması desenini, Merriam’ın (1998) fenomen üzerine odaklanmak şeklindeki açıklamasından başka çeşitli tanımlamalarda bulunmaktadır. Genel olarak, durum çalışmasını bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri üzerine odaklanılır şeklinde tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 83).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu seçkisiz olmayan örnekleme grubundan amaçlı örnekleme yöntemi içerisinde yer alan maksimum çeşitlilik örneklemesine göre seçilmiş olan, Yapı Kredi Yayınlarına ait; Kahraman ve Dağlı (2013) tarafından günümüz Türkçesiyle hazırlanan Evliya Çelebi Seyahatnamesi (1, 2, 3, 4 cilt), Kahraman (2013) tarafından günümüz Türkçesiyle hazırlanan Evliya Çelebi Seyahatnamesi (5, 6, 7, 8, 9, 10 cilt) ve sosyal bilgiler dersi öğretim programında MEB (2014) yer alan kazanımlar oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde araştırmacı, çok çeşitli özelliklere sahip, farklı birimleri örneklem kapsamına almaktadır (Baş ve Akturan, 2013: 199). Araştırmada, farklı türden çalışma grubu oluşturulmak amaçlandığı için maksimum çeşitlilik örnekleme seçilmiştir.

2.3. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan kazanımlara göre incelenmesinde, en uygun veri toplama aracı olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitekim, hem Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin hem de sosyal bilgiler dersi öğretim programının incelenmesi için doküman incelemesinin veri toplama aracı olarak araştırmanın amacına en uygun seçim olduğu düşünülmüştür. Seyahatnamenin içeriğini oluşturan bilgilerin pek çok sosyal bilim disiplini ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan hangi kazanımlarla örtüştüğünü tespit edebilmek için araştırmada doküman incelemesi kullanılmıştır. Buradaki temel amaç dokümanın ayrıntıları ile çözümlenmesidir (Patton, 1990). Doküman incelemesinde, verilere ulaşmak araştırmacı için daha kolay olmasının yanı sıra, kullanılan dokümanlar araştırmada istenen bilgileri taşımaktadır (Merriam, 2013).

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında, Kahraman ve Dağlı (2013) tarafından günümüz Türkçesi ile hazırlanmış Yapı Kredi Yayınlarına ait on ciltlik Evliya Çelebi Seyahatnamesi araştırmacı tarafından 1 yılda okunmuş, veriler incelenmiş ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin her bir sayfasının ayrı ayrı analizi yapılmıştır. Elde edilen veri setinden, kazanımlara göre oluşturulan kodlamaların daha rahat gerçekleştirilebilmesi için, kavramlar oluşturulmuştur. Bu kavramlardan yola çıkarak sosyal bilgiler dersi öğretim programından yer alan ve araştırmada kullanılan kazanımlar belirlenmiştir. Belirlenen bu kazanımlar doğrultusunda kategoriler ve kodlar oluşturulduktan sonra, veriler toplanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne göre oluşturulan yani verilerden çıkarılan kavramlar doğrultusunda araştırmada kullanılan kazanımlar belirlenip,

daha sonra araştırmacı tarafından kategoriler ve kodlar oluşturulduğu için içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde kategoriler ve kodlar sayesinde verilerin açıklanması sağlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.6. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak için, konuyla ilgili literatür taranmıştır ve kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Kendi içerisinde anlamlılığı ve tutarlılığı incelenen bulguların, oluşturulan kavramsal çerçeve ile bütünlüğüne dikkat edilmiştir. Ayrıca bulguların sosyal bilgiler dersi öğretim programına uygunluğuna da dikkat edilmiştir. Araştırmanın dış geçerliğinde, yöntem ve bulguları başka araştırmalara ışık tutabilecek düzeyde ayrıntılı açıklanmıştır. Araştırmanın iç güvenirliğinde ise araştırmacı tarafından oluşturulan kategoriler ve kodlar alan uzmanları tarafından kontrol edilmiştir. Daha sonra araştırmada kullanılan kategorilere ve kodlara karar verilmiştir. Araştırmanın geçerliğini ve güvenirliğini sağlamak için, araştırmada oluşturulan kategorilerin ve kodların, söz konusu verileri toplamak için yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü ve araştırmacının oluşturduğu kategoriler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma, Miles ve Huberman'ın (1994) formülü [$\text{Görüş Birliği}/(\text{Görüş Birliği}+\text{Görüş Ayrılığı}).100$] kullanılarak hesaplanmıştır. Uzman ve araştırmacı tarafından yapılan değerlendirme sonucu, kategorilerde % 85 düzeyinde güvenirlilik sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili elde edilen bulgular yer almaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan toplam 15 kazanım için, 6 kategori ve 19 kod kullanılmıştır.

3.1. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kazanımlar ve Kategori - Kodlar

Bu bölümde, 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki 5 kazanıma ilişkin bulgular yer almaktadır. Bu kazanımlarla ilişkili toplam 4 kategori ve 11 kod oluşturulmuştur.

Tablo 1. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla İlişkili Kategori ve Kodlar

	Kategori			
	Sosyal İlişki	Coğrafi Özellikler	Ekonomik Faaliyetler	Teknoloji
Kod	Kültürel Özellikler	Madenler	Türkiye’de Ekonomik Faaliyetler	Geçmişte Teknoloji ve Bilim
		Ulaşım-Ekonomi		
		Tarım Ürünleri		
		Doğal Afetler		
		İklim		
		İnsan ve Doğal		
		Çevre		
		Bitki Örtüsü ve		
		Doğal Güzellikler		
		Akarsu, Göller,		
		Ilıcalar/Kaplıcalar		

Tablo 1’e göre, beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 5 kazanıma yönelik 4 kategori ve 11 kod oluşturulmuştur. Kazanımlar, kategori ve kodlar şu şekildedir:

Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir kazanımına yönelik; sosyal ilişki kategorisi, kültürel özellikler kodu oluşturulmuştur.

Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir kazanımına yönelik; coğrafi özellikler kategorisi, iklim, akarsu, göller/kaplıcalar, ılıcalar, madenler, ulaşım ve ekonomi, tarım ürünleri, bitki örtüsü ve doğal güzellikler, insan ve doğal çevre kodları oluşturulmuştur.

Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder kazanımına yönelik; ekonomik faaliyetler kategorisi, Türkiye’de ekonomik faaliyetler kodu oluşturulmuştur.

Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir kazanımına yönelik; teknoloji kategorisi, geçmişte teknoloji ve bilim kodu oluşturulmuştur.

Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir kazanımına yönelik; tarih kategorisi, ortak miras kodu oluşturulmuştur.

Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki her bir kazanımla ilişkilendirilen kategori ve kodlara ilişkin bulgular aşağıdaki şekildedir.

3.1.1. Kazanım: Ülkemizin Çeşitli Yerlerindeki Kültürel Özelliklere Örnekler Verir

Bu kazanım ile ilgili sosyal ilişki kategorisi ve kültürel özellikler kodu oluşturulmuştur.

Tablo 2. Beşinci Sınıf Birinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Sosyal İlişki Kategorisi	Kültürel Özellikler

Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılacak bölümler tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Kültürel Özellikler Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf Birinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt
Ülkemizin Çeşitli Yerlerindeki Kültürel Özelliklere Örnekler Verir	232.s, 416.s	16.s

3.1.2. Kazanım: Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 7 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 4. Beşinci Sınıf İkinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Coğrafi Özellikler	İklim
	Akarsu, Göller/Kaplıcalar, Ilıcalar
	Madenler
	Ulaşım, Ekonomi
	Tarım Ürünleri
	Bitki Örtüsü ve Doğal Güzellikler
	İnsan ve Doğal Çevre

Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılacak bölümler Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10 ve Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 5. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, İklim Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	3. Cilt	4. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	142.s, 342.s	158.s, 8.s

Tablo 6. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen ,Akarsu/Göller, Kaplıcalar/Ilıcalar Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt	3. Cilt	9. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	232.s,245.s, 246.s, 274.s, 285.s, 285.s.	3.s, 13.s, 52.s, 117.s,132.s, 144.s, 262.s	174.s, 196.s	168.s

Tablo 7. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Madenler Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	23.s, 24.s, 270.s

Tablo 8. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Ulaşım-Ekonomi Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	269.s	3.s, 39.s, 49.s, 52.s

Tablo 9. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Tarım Ürünleri Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaralar

Kazanım	2. Cilt	3. Cilt	5. Cilt	8. Cilt	9. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	18.s, 19.s, 22.s, 40.s, 63.s, 136.s, 137.s, 138.s, 314.s	18.s, 19.s, 35.s, 39.s, 41.s, 119.s	173.s	408.s	14.s, 15.s, 20.s, 22.s, 25.s, 27.s, 30.s, 32.s, 37.s, 38.s, 39.s

Tablo 10. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Bitki Örtüsü ve Doğal Güzellikler Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	2. Cilt	3. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	18.s, 45.s, 65.s, 318.s	344.s

Tablo 11. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, İnsan ve Doğal Çevre Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki İnsanların Yoğun Olarak Yaşadıkları Yerlerle Coğrafi Özellikleri İlişkilendirir	232.s, 286.s, 287.s	20.s, 50.s, 134.s

3.1.3. Kazanım: Yaşadığı Bölgedeki Ekonomik Faaliyetleri Fark Eder

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 12. Beşinci Sınıf Üçüncü Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Ekonomik Faaliyetler	Türkiye'de Ekonomik Faaliyetler

Yaşadığı Bölgedeki Ekonomik Faaliyetleri Fark Eder kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilecek bölümler Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Türkiye'de Ekonomik Faaliyetler Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf Üçüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt	3. Cilt	9. Cilt
Yaşadığı Bölgedeki Ekonomik Faaliyetleri Fark Eder	246.s, 252.s	52.s, 116.s, 136.s	41.s, 118.s	23.s

3.1.4. Kazanım: Buluşlarla Teknolojik Gelişmeleri İlişkilendirir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 14. Beşinci Sınıf Dördüncü Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Teknoloji	Geçmişte Teknoloji ve Bilim

Buluşlarla Teknolojik Gelişmeleri İlişkilendirir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Geçmişte Teknoloji Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf Dördüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt
Buluşlarla Teknolojik Gelişmeleri İlişkilendirir	65.s, 74.s, 255.s

3.1.5. Kazanım: Çeşitli Ülkelerde Bulunan Ortak Miras Ögelerine Örnekler Verir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 16. Beşinci Sınıf Beşinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Tarih	Ortak Miras

Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras ögelerine örnekler verir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Ortak Miras Kodunun İçerisinde, Beşinci Sınıf Beşinci Kazanımda Kullanılan İçeriğin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	3. Cilt	5. Cilt	6. Cilt	8. Cilt
Çeşitli Ülkelerde Bulunan Ortak Miras Ögelerine Örnekler Verir	283.s, 293.s	286.s, 353.s	66.s, 135.s, 335.s	84.s, 262.s

3.2. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kazanımlar ve Kategori – Kodlar

Bu bölümde, 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki 4 kazanıma ilişkin bulgular yer almaktadır. Bu kazanımlarla ilişkili toplam 5 kategori ve 5 kod oluşturulmuştur.

Tablo 18. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla İlişkili Kategori ve Kodlar

Kategori						
	Sosyal İlişki	Coğrafi Özellikler	Ekonomik Faaliyetler	Tarih	Vatandaşlık	
Kod	Kültürel Özellikler	Ulaşım-Ekonomi	Türkiye'de Ekonomik Faaliyetler	Tarihi	Eserler	Vergi Vermek

Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 4 kazanıma yönelik 5 kategori ve 5 kod oluşturulmuştur. Tablo 18'e göre:

Türkler'in İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder kazanımına yönelik; *tarih* kategorisi, *tarihi eserler* kodu oluşturulmuştur.

Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir kazanımına yönelik; *sosyal ilişki* kategorisi, *kültürel özellikler* kodu oluşturulmuştur.

Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur kazanımına yönelik; *vatandaşlık* kategorisi, *vergi vermek* kodu oluşturulmuştur.

Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir kazanımına yönelik; *coğrafi özellikler* kategorisi, *ulaşım-ekonomi* kodu; *ekonomik faaliyetler* kategorisi, *Türkiye'de ekonomik faaliyetler* kodu oluşturulmuştur.

Altıncı sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki her bir kazanımla ilişkilendirilen kategori ve kodlara ilişkin bulgular aşağıdaki şekildedir.

3.2.1. Kazanım: Türkler'in İslamiyet'i Kabulleri ile Birlikte Siyasi, Sosyal ve Kültürel Alanlarda Meydana Gelen Değişimleri Fark Eder

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 19. Altıncı Sınıf Birinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Tarih	Tarihi Eserler

Türkler'in İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilecek bölümler tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Tarihi Eserler Kodunun İçerisinde, Altıncı Sınıf Birinci Kazanımda Kullanılan İçeriğin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt	3. Cilt
Türkler'in İslamiyet'i Kabulleri ile Birlikte Siyasi, Sosyal ve Kültürel Alanlarda Meydana Gelen Değişimleri Fark Eder	110.s, 11.s, 112.s, 113.s, 172.s, 231.s	7.s, 8.s, 9.s	20.s, 21.s

3.2.2. Kazanım: Örnek İncelemeler Yoluyla Kutlama ve Törenlerimizdeki Uygulamaların Kültürümüzü Oluşturan Unsurlarla İlişisini Değişim ve Süreklilik Açısından Değerlendirir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 21. Altıncı Sınıf İkinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Sosyal İlişki	Kültürel özellikler

Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Kültürel Özellikler Kodunun İçerisinde, Altıncı Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	9. Cilt
Örnek İncelemeler Yoluyla Kutlama ve Törenlerimizdeki Uygulamaların Kültürümüzü Oluşturan Unsurlarla İlişisini Değişim ve Süreklilik Açısından Değerlendirir	27.s, 105.s

3.2.3. Kazanım: Vatandaşlık Sorumluluğu ve Ülke Ekonomisine Katkısı Açısından Vergi Vermenin Gereğini ve Önemini Savunur

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 23. Altıncı Sınıf Üçüncü Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Vatandaşlık	Vergi Vermek

Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Vergi Kodunun İçerisinde, Altıncı Sınıf Üçüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	2. Cilt	3. Cilt	4. Cilt	9. Cilt
Vatandaşlık Sorumluluğu ve Ülke Ekonomisine Katkısı Açısından Vergi Vermenin Gereğini ve Önemini Savunur	221.s	38.s, 224.s	187.s, 3.s	135.s, 193.s

3.2.4. Kazanım: Ülkemizin Diğer Ülkelerle Olan Ekonomik İlişkilerini, Kaynaklar ve İhtiyaçlar Açısından Değerlendirir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 2 kategori ve 2 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 25. Altıncı Sınıf Dördüncü Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Coğrafi Özellikler	Ulaşım-Ekonomi
Ekonomik Faaliyetler	Türkiye'de Ekonomik Faaliyetler

Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılacak bölümler tablo 26 ve tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 26. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Ulaşım-Ekonomi Kodunun İçerisinde, Altıncı Sınıf Dördüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	2. Cilt	9. Cilt
Ülkemizin Diğer Ülkelerle Olan Ekonomik İlişkilerini, Kaynaklar ve İhtiyaçlar Açısından Değerlendirir	49.s, 67.s	86.s, 126.s

Tablo 27. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Türkiye'de Ekonomik Faaliyetler Kodunun İçerisinde, Altıncı Sınıf Dördüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	2. Cilt	5. Cilt	8. Cilt
Ülkemizin Diğer Ülkelerle Olan Ekonomik İlişkilerini, Kaynaklar ve İhtiyaçlar Açısından Değerlendirir	266.s	46.s, 50.s	407.s

3.3. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kazanımlar ve Kategori - Kodlar

Bu bölümde, 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki 6 kazanıma ilişkin bulgular yer almaktadır. Bu kazanımlarla ilişkili toplam 3 kategori ve 8 kod oluşturulmuştur.

Tablo 28. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla İlişkili Kategori ve Kodlar

Kategori			
	Sosyal İlişki	Coğrafi Özellikler	Tarih
	Meslek/Meslek Grupları	Su Değirmenleri	Ortak Miras
	Vakıflar/İmaretler		
Kod	Kültürel Özellikler		Tarihi Eserler
	Hoşgörü		Osmanlı Devleti

Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan 6 kazanıma yönelik 3 kategori ve 8 kod oluşturulmuştur. Tablo 28'e göre:

Kanıtlara dayanarak Osmanlı devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar kazanımına yönelik; *tarih* kategorisi, *Osmanlı Devleti* kodu oluşturulmuştur.

Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir kazanımına yönelik; *sosyal ilişki* kategorisi, *hoşgörü* kodu oluşturulmuştur.

Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir kazanımına yönelik; *tarih* kategorisinde, *ortak miras ve tarihi eserler* kodu oluşturulmuştur.

Seyahatnamelerden hareketle türk kültürüne ait unsurları örneklendirir kazanımına yönelik; *sosyal ilişki* kategorisi, *kültürel özellikler* kodu oluşturulmuştur.

Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir kazanımına yönelik; *coğrafi özellikler* kategorisi, *su değirmenleri* kodu oluşturulmuştur.

Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir kazanımına yönelik; *sosyal ilişki* kategorisinde, *meslek, meslek grupları ve vakıflar, imaretler* kodu oluşturulmuştur.

3.3.1. Kazanım: Kanıtlara Dayanarak Osmanlı Devleti'nin Siyasi Güç Olarak Ortaya Çıkışını Etkileyen Faktörleri Açıklar

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 29. Yedinci Sınıf Birinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Tarih	Osmanlı Devleti

Kanıtlara dayanarak osmanlı devleti'nin siyasi güç olarak ortaya çıkışını etkileyen faktörleri açıklar kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilecek bölümler Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Osmanlı Devleti Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf Birinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt
Kanıtlara Dayanarak Osmanlı Devleti'nin Siyasi Güç Olarak Ortaya Çıkışını Etkileyen Faktörleri Açıklar	32.s, 33.s, 34.s, 35.s, 36.s, 37.s, 38.s, 39.s, 40.s

3.3.2. Kazanım: Osmanlı Toplumunda Hoşgörü ve Birlikte Yaşama Fikrinin Önemine Dayalı Kanıtlar Gösterir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 31. Yedinci Sınıf İkinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Sosyal İlişki	Hoşgörü

Osmanlı toplumunda hoşgörü ve birlikte yaşama fikrinin önemine dayalı kanıtlar gösterir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılacak bölümler Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Hoşgörü Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf İkinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt	3. Cilt
Osmanlı Toplumunda Hoşgörü ve Birlikte Yaşama fikrinin Önemine Dayalı Kanıtlar Gösterir	252.s, 266.s	7.s	352.s

3.3.3. Kazanım: Şehir İncelemesi Yoluyla, Türk Kültür, Sanat ve Estetik Anlayışındaki Değişim ve Sürekliliğe İlişkin Kanıtlar Gösterir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 2 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 33. Yedinci Sınıf Üçüncü Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Tarih	Ortak Miras
	Tarihi Eserler

Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılacak bölümler Tablo 34 ve Tablo 35'de verilmiştir.

Tablo 34. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Ortak Miras Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf Üçüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	3. Cilt	5. Cilt	6. Cilt
Şehir İncelemesi Yoluyla, Türk Kültür, Sanat ve Estetik Anlayışındaki Değişim ve Sürekliliğe İlişkin Kanıtlar Gösterir	283.s, 293.s	286.s, 353.s	66.s

Tablo 35. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Tarihi Eserler Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf Üçüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt	3. Cilt
Şehir İncelemesi Yoluyla, Türk Kültür, Sanat ve Estetik Anlayışındaki Değişim ve Sürekliliğe İlişkin Kanıtlar Gösterir	123.s, 172.s	134.s, 135.s, 225.s, 256.s, 287.s, 288.s	14.s, 115.s, 148.s, 156.s, 316.s, 317.s, 318.s, 319.s, 320.s, 321.s

3.3.4. Kazanım: Seyahatnamelerden Hareketle Türk Kültürüne Ait Unsurları Örneklendirir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 36. Yedinci Sınıf Dördüncü Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Sosyal İlişki Kategorisi	Kültürel Özellikler

Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Kültürel Özellikler Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf Dördüncü Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	9. Cilt
Seyahatnamelerden Hareketle Türk Kültürüne Ait Unsurları Örneklendirir	23.s, 35.s, 92.s

3.3.5. Kazanım: Tarihten ve Günümüzden Örnekler Vererek Üretim Teknolojisindeki gelişmelerin Sosyal ve Ekonomik Hayata Etkilerini Değerlendirir

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 38. Yedinci Sınıf Beşinci Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Coğrafi Özellikler	Su Değirmenleri

Tarihten ve günümüzden örnekler vererek üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler Tablo 39'da verilmiştir.

Tablo 39. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Su Değirmenleri Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf Beşinci Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	1. Cilt	2. Cilt
Tarihten ve Günümüzden Örnekler Vererek Üretim Teknolojisindeki Gelişmelerin Sosyal ve Ekonomik Hayata Etkilerini Değerlendirir	318.s	13.s

3.3.6. Kazanım: *Vakıfların Çalışmalarına ve Sosyal Yaşamdaki Rolüne Tarihten ve Günümüzden Örnekler Verir*

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden elde edilen 1 kategori ve 1 kod bu kazanımla ilişkilidir.

Tablo 40. Yedinci Sınıf Altıncı Kazanımla İlişkili Kategori ve Kod

Kategori	Kod
Sosyal İlişki	Meslek/Meslek Grupları, Vakıflar/İmaretler

Vakıfların çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rolüne tarihten ve günümüzden örnekler verir kazanımı ile ilgili Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden kullanılabilir bölümler Tablo 41'de verilmiştir.

Tablo 41. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Elde Edilen, Meslek/Meslek Grupları, Vakıflar/İmaretler Kodunun İçerisinde, Yedinci Sınıf Altıncı Kazanımda Kullanılan İçeriğinin Cilt ve Sayfa Numaraları

Kazanım	3. Cilt
Vakıfların Çalışmalarına ve Sosyal Yaşamdaki Rolüne Tarihten ve Günümüzden Örnekler Verir	238.s, 326.s, 328.s

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretim programından 17 kazanım için, 6 kategori ve 19 kod oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kategori ve kodlar doğrultusunda, Evliya Çelebi Seyahatnamesi incelenmiştir. Seyahatnamedeki veriler; sosyal ilişki, coğrafi özellikler, tarih, ekonomik faaliyetler, vatandaşlık ve teknoloji kategorileri altında toplanmıştır. Edebi ürünler öğretim sürecinde bir kaynak eser, materyal olarak sosyal bilgiler dersinde kullanılabilir. Öğrencilere kültürel değerleri aktarabilecek metinlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında daha

fazla yer alması gerektiği (Ulusoy, 2009:25) düşünüldüğünde, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin derste kullanımı, özellikle kültürel değerlerin aktarılmasıyla ilgili kazanımların verilmesine olanak sağlanabilir. Şavk'ın (2011) yapmış olduğu araştırmada belirttiği gibi, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, gerek Türk milletinin gerekse diğer milletlerin kültürel özelliklerini ve değerlerini anlatımında önemli bir yere sahiptir. Kültürel değerlerle ilişkili kazanımların verilmesinde sadece gezip görmek yeterli olmayabilir. Bu durumda, sosyal bilgiler dersinde, Karlığa'nın (2013) uygarlığımızın sicil defteri dediği Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin kullanımı, ilgili kazanımların verilmesine katkı sağlayabilir. Bunun yanı sıra öğrenciler, yazılı kültürümüzün önemli bir eseri olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ni de tanıma olanağı da bulabilir. Çetin ve Uygun'un (2011) yapmış olduğu araştırmada, kültür ve coğrafya toplumların yaşamlarını geçmişten günümüze çok boyutlu etkilemektedir. Bu doğrultuda Evliya Çelebi Seyahatnamesi incelendiğinde coğrafya ve kültürün birlikte aktarımıyla, şehirlerin hem coğrafyasını hem de kültürünü gözler önüne sermektedir. Yakar'ın (2013) da belirttiği gibi, Sosyal Bilgiler dersinde toplumsal ve kültürel içeriğe sahip konuların, kavramların ve değerlerin öğretiminde seyahatnamelerin kullanılması öğrenme sürecine olumlu yönde katkı sağlayabilir. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan kültür ve coğrafya ile ilgili kazanımların verilmesinde Evliya Çelebi Seyahatnamesi kaynak eser olarak kullanılabilir.

Edebi ürün olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin derste kullanımı, bireyin toplumsal yaşam içerisindeki konumu ve bireylerin toplumsal yaşamdaki rolleri ile ilgili kazanımların verilmesine katkı sağlayabilir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin derste kullanımı ile birlikte, edebiyat ile sosyal bilgiler dersini disiplinlerarası yaklaşım ile birleştiren en güzel örneklerden birini oluşturacaktır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi, sadece kültürel değerleri aktarmakla sınırlı kalmaz, vatandaşlık ile ilgili kazanımların verilmesine de katkı sağlayabilir. Sosyal Bilgiler dersinin disiplinleri içerisinde yer alan ekonomi ile ilgili, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde dönemin güncel yaşamını oluşturan ekonomik yaşam üzerine de bilgi bulmak mümkündür. Şencan (2010), Evliya Çelebi gittiği yerlerin mahalleleri, insanları, çarşıları, pazarları, hanları ve kervansarayları gibi dönemin aktif ekonomik yaşamında önemli bir yere sahip olan yerleri çalışmasında anlatmıştır. Bu doğrultuda, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde dönemin ekonomik yaşamı ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur. Sosyal bilgiler dersi öğretiminde ekonomi ile ilişkili kazanımların verilmesinde uygun bir kaynak eser olarak seyahatname kullanılabilir.

Koca ve Erol (2011) yaptığı araştırmada çevre ve toprağın korunması konusunda sosyal bilgiler dersi için çeşitli önerilerde bulunulmuştur. Bu önerilerden birisi de, her sınıf düzeyinde toprağın korunmasına yönelik ders içeriğinin geliştirilmesidir. Bu bağlamda Evliya

Çelebi Seyahatnamesi'nden ilgili metinlerin derste kullanılması, çevre ve toprak konusunda içeriğin zenginleşmesine, geçmiş ve bugün bağlamında karşılaştırmalar yapılmasına ve böylelikle coğrafya içerisinde yer alan çevre ile ilgili kazanımların verilmesine katkı sağlayabilir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde farklı yörelerin iklimi ile ilgili bilgilere ulaşmak mümkündür. Böylelikle, günümüz ile 400 yıl öncesinin iklimini karşılaştırma imkânı doğmaktadır. Doğal afetler toplum hayatını etkiler ve bu da doğrudan ya da dolaylı bir şekilde toplumların edebi ürünlerine yansır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde de bu izleri bulmak mümkündür. Evliya Çelebi, seyahatnamesinde yaşadığı dönemde görülen doğal afetler hakkında kısada olsa bilgi vermeyi ihmal etmemiştir. Bu doğrultuda yaklaşık 400 yıl öncesinde yaşanan bir doğal afetin coğrafi özelliklerle ilişkilendirilmesi ve günümüzle karşılaştırılarak derste kullanılması, doğal çevre ile insan arasındaki ilişki fark edilebilir, öğrencinin dikkati çekilebilir ve ilgili kazanımın verilmesini sağlanabilir.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi sayesinde dönemin toplumlarının üretim teknolojileri ile ilgili bilgi sahibi olmak da mümkündür. Evliya Çelebi, seyahatnamesinde 17. yy'ın bilimsel ve teknolojik gelişiminin açık ve net bir resmini çizmiştir. Dolayısıyla dönemin teknolojik gelişmeleri hakkında da bilgi sahibi olmak mümkündür. Bu bağlamda seyahatnamede üretim teknolojileri ile ilgili bilgi bulmak da mümkündür. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin sosyal bilgiler dersi öğretiminde kullanılmasıyla öğrenci, geçmiş yaşantıları görerek teknolojik gelişme ve ekonomi arasındaki ilişki hakkında bilgi sahibi olabilir ve hem üretim teknolojileriyle hem de bilimsel gelişmelerle ilgili kazanımların verilmesinde derste kaynak eser olarak derste kullanılabilir.

Evliya Çelebi, eserinde gittiği yerlerin siyasal ve askeri yapısını anlatırken Osmanlı Devleti'nin sağlam bir sosyal yapı üzerinde yer alan hoşgörüsü hakkında da bilgi vermiştir. Bu bağlamda Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden öğretim programıyla ilişkili yerlerin seçilerek, uygun yöntem ve tekniklerle kullanılması, sosyal bilgiler dersi öğretiminde toplumu oluşturan bireylerin sosyal ilişkilerinde önemli rol oynayan hoşgörü ile ilgili kazanımın verilmesinde ve atalarımızın nasıl bir hoşgörü anlayışına sahip oldukları konusunda öğrencilere rol model olması konusunda katkı sağlayabilir.

Tarihi konuların edebi ürünle bütünleştirilip sunulması, öğrencinin dikkatini çekebilir ve dersin daha verimli geçmesini sağlayabilir. Bir edebi ürün olan hikayelerden çocuklar sadece bilgi edinmezler, daha da önemlisi eğlenerek öğrenmeyi, düşünce dünyalarının gelişmesine yararlı bir uğraş içinde olduklarını duyumsarlar denilebilir (Ciravoğlu, 1997: 77). Edebi ürün olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden seçilen tarih ile ilgili bölümleri hikayeleştirerek konuyu anlatmak sadece ilgili kazanımın verilmesini sağlamakla kalmaz aynı

zamanda öğrencinin eğlenerek öğrenmesini de sağlayabilir. Ata'da (2016) seyahatnamelerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları doğrultusunda kullanmanın derse önemli katkı sağlayacağını vurgulamıştır.

Yapılan bu araştırmada sonucunda belirlenen kazanımlar doğrultusunda, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nin kaynak eser olarak derste kullanılabilmesi tespit edilmiştir. Türk kültüründe kıymetli bir yere sahip olan Evliya Çelebi ve seyahatnamesi eğitim-öğretim sürecinde etkili bir biçimde kullanılmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmenleri, Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ni dersin içeriğine uygun olarak çeşitli yöntem ve tekniklerle sosyal bilgiler dersinde kullanmalıdırlar. Sadece eğitim alanında değil toplumsal alanda da tanınabilirliğini artırmak amacıyla çalışmalar yapılmalıdır. Bunlardan en önemlisi de çeşitli kurum ve kuruluşların desteği ile ülke genelinde Evliya Çelebi ve seyahatnamesi ile ilgili müzelerin açılmasıdır. Bu müze gezici özelliğe de sahip olabilir. Böylelikle toplumun her bir ferдинin Evliya Çelebi ve seyahatnamesi ile ilgili bilgi edinmeleri sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akman, M. (2012). Bir Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Ed. Coşkun Yılmaz , Evliya Çelebi Atlası (s.402-405). İstanbul: MEDAM, Mahya.
- Aksoy, B. (2013). Problem Çözme Yönteminin Çevre Eğitiminde Uygulanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 83-98.
- Altunbay, M. (2013). Pretextat Lecomte'nin Tespitleriyle XIX. Yüzyılda Osmanlı Devletinde Sanat Ve Zanaatlar. *Yabancı Seyahatnamelerde Türkiye Türk Yurdu Dergisi*. 30, 282-290.
- Ata, B. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Ve Seyahatnameler: "Çocuklar, Ninelerimiz Ve Dedelerimiz Çok Yardımseverdi". *Türk Yurdu Dergisi*. 30, 164-166.
- Ata, B. (2016). Seyahatnameler-Gezi Yazıları İle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ed. Halil Tokcan. Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri (s.285-307). Ankara: Pegem.
- Aytaç, G. (2013). Seyahatname Geleneği İçinde Yabancı Seyyahlardan Ubucini'nin 1855'lerde Türkiye İzlenimleri. *Yabancı Seyahatnamelerde Türkiye Türk Yurdu Dergisi*. 30, 237-248.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo İle Nitel Veri Analizi, Örnekleme, Analiz, Yorum*. Ankara: Seçkin.
- Baykara, T. (2013). Seyyahlar (Gezginler) Yeni Yerler Görmeye Meraklı İnsanlar Mı? Devletlerin Haber Alma Görevlisi Mi? *Yabancı Seyahatnamelerde Türkiye Türk Yurdu Dergisi*. 30, 32-37.
- Ceran, D. ve Deniz, K. (2015). TEOG Sınavı Sorularının Okuma Becerisiyle Çözülebilme Düzeyi. *Anadil Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 92-109.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative Inquiry Research Design*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ciravoğlu, Ö. (1997). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin.
- Çetin, T ve Uygun, K. (2011). Eşme Kilimi ve Turizm Potansiyeli. II. Uşak Sempozyumu bildiriler kitabı (s.23-43), Uşak.
- Dankoff, R. (1991). *The Intimate Life of an Ottoman Statesman*. Albany: State University of New York Press.
- Ekici, M. (2012). Evliya Çelebi Seyahatnamesinde Sözlü Ve Yazılı Metin İlişkisi. Haz. Öcal Oğuz, Yeliz Özay. Evliya Çelebi'nin Sözlü Kaynakları (s. 27-37). Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.
- Erduran, Z. (2006). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne Göre İstanbul'da Esnaf, Zanaat Ve Ticaret (Açıklamalı Metin). Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gül, M. (2006). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Başkasına Ait Söz ve Düşünce Aktarımı. Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- İnalçık, H. (2012). Bir Musahibin Anıları ve Seyahat Notları. Ed. Coşkun Yılmaz, Evliya Çelebi Atlası (s.34-41). İstanbul: MEDAM, Mahya.
- Kahraman, S. A. ve Dağlı, Y. (2013). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (1, 2, 3, 4). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kahraman, S. A. (2013). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi* (5, 6, 7, 8, 9, 10). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Kalpakkı, M. (2012). Bir Gurme Rehberi Olarak Seyahatname. Ed. Çoşkun Yılmaz. Evliya Çelebi Atlası (s.464-465). İstanbul: MEDAM, Mahya.
- Karlıağa, B. (2013). Bir Medeniyet Gezgininin İzinde. Ed. Zekeriya Kurşun, Çoşkun Yılmaz. Evliya Çelebi'nin Şehirleri (s. 5-10). İstanbul: Mahya.
- Koca, N. ve Erol, H. (2011). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Toprak ve Toprağın Korunmasının Yeri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4 (2), 151-166.
- MEB (2014). Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı. 10 Eylül 2014 tarihinde <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-prgramlari/icerik/72> sayfasından erişilmiştir.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative Research and Case Study Applications in Education*. San Francisco: Joss-Boss Publishers.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Çev. Ed. Selahattin Turan. Ankara: Nobel.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mindivanlı, E., Küçük, B. ve Aktaş, E. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Aktarımında Atasözleri Ve Deyimlerin Kullanımı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 93-101.
- Ortaylı, İ. (2010). *Osmanlı Düşünce Dünyası ve Tarih Yazımı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Önal, H. ve Kaya, N. (2006). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4. ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi. *BAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (6), 21-37.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation Research Methods*. Newbury Park: Sage Pub.
- Şavk, Ç.Ü. (2011). *Sorularla Evliya Çelebi İnsanlık Tarihine Yön Veren 20 Kişiden Biri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Şencan, E. E. (2010). Seyahatnameler Göre XVII. Yüzyılda Karadeniz Çevresinde Günlük Hayat. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ulusoy, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Kültür Ve Miras Alanının İşlenişinin 4. Ve 5. Sınıf Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi. *Akademik Bakış*, 18, 1-26.
- Usta, V. (2013). Trabzon'dan Söz Eden Seyahatnameler Hakkında Bir Değerlendirme (MÖ 400-MS 1937). *Yabancı Seyahatnamelerde Türkiye Türk Yurdu Dergisi*, 30, 198-203.
- Uysal, B. (2013). Oradan Nasıl Görünüyorum? Bir Avusturya Sefirinin Gözünden Türkiye. *Yabancı Seyahatnamelerde Türkiye Türk Yurdu Dergisi*, 30, 85-89.
- Yakar, H. (2013). Cumhuriyetten Günümüze Uygulanmış Olan İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarında Seyahatnamelerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yerasimos, M. (2012). Yolcunun Mutfuğı. Ed. Çoşkun Yılmaz. Evliya Çelebi Atlası (s. 466-469). İstanbul: MEDAM, Mahya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yin, R. K. (1994). *Case Study Research Design and Methods*. Newbury Park, CA: Sage.

EXTENDED ABSTRACT

Recently, the use of literary works in constructivist education has been coming to the fore in Turkey, just like in the entire world. As is known, a lot of academic activities are conducted to ensure the realization of the objectives of the Social Studies course, and literary works have been among the educational materials frequently used in these activities. In this regard, Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Evliya Çelebi's Book of Travels) may be a suitable material to be used in the Social Studies course in accordance with constructivist education approach. In the literature, there is no study about the use of Evliya Çelebi Seyahatnamesi in Social Studies teaching and this study is needed. The primary purpose of this study, which employs the qualitative research model and applies the case study design, is to examine the content of Evliya Çelebi Seyahatnamesi based on the acquisitions contained in the 5th-grade, 6th-grade, and 7th-grade Social Studies Curriculum.

The study employed the qualitative method to determine the acquisitions in accordance with which Evliya Çelebi Seyahatnamesi can be used in teaching the Social Studies course. As the study focused on a single case, it applied the case study design. The study group was determined through maximum variation sampling, which is a non-random, purposeful sampling method. The study group consists of 10-volume Evliya Çelebi Seyahatnamesi and the acquisitions in the 5th-grade, 6th-grade, and 7th-grade Social Studies Curriculum. Document review was used for data collection. At the data collection stage, the researcher read 4,000-page, 10-volume Evliya Çelebi Seyahatnamesi published by Yapı Kredi Publications in one year. The researcher examined and analyzed each page of Evliya Çelebi Seyahatnamesi. Then based on the concepts formed, acquisitions were determined from the Social Studies curriculum (5th-grade, 6th-grade, and 7th-grade). Following the creation of categories and codes based on the acquisitions, their validity and reliability was checked by experts. Then the data were collected based on the categories and codes through document review. As the acquisitions were determined based on the concepts formed according to Evliya Çelebi Seyahatnamesi and then categories and codes were created, the obtained data were analyzed through content analysis. To ensure the validity and reliability of the study, expert opinion was obtained to determine whether the categories and codes created in the study were adequate for collecting the relevant data. The categories and codes created by the researcher were compared with the expert opinion. The study found out that Evliya Çelebi Seyahatnamesi can be used with 15 acquisitions determined. The integration of historical subjects with the literary product can attract the attention of the student and make the course more efficient. It can be understood from the researches that the use of Evliya Çelebi's travel book in the course can contribute to the achievement of the individual's position in the social life and the gains of individuals in social life. The use of Evliya Çelebi Seyahatnamesi in the course will be one of the best examples combining Literature and Social Studies with an interdisciplinary approach. Evliya Çelebi Travelogue is not limited to transferring cultural values, but can also contribute to the acquisition of citizenship-related gains. The selection of the places related to the curriculum in Evliya Çelebi Travel Book by using the appropriate methods and techniques in the teaching of Social Studies course can contribute to the fact that our ancestors have a understanding of tolerance. In the Social Studies course, Evliya Çelebi Seyahatnamesi may be an important source for the course. Thanks to Evliya Çelebi's travelogue, it is possible to have information about the production technologies of the societies of the period. Evliya Çelebi, in his Book of Travels, provided a clear and clear picture of the 17th century. Therefore, it is possible to have information about the

technological developments of the period. In this context, it is also possible to find information about production technologies in Seyahatname. Evliya Çelebi Seyahatnamesi can be used in the course with the help of various teaching methods and techniques. The interdisciplinary approach in constructivist Social Studies teaching plays an important role in teaching process. In this direction, literary works should be used as a cultural value in the course of teaching process. Evliya Çelebi, who has an important place in Turkish culture, and studies should be conducted in order to increase the recognition of the travel book not only in the educational environment but also in the social field. The most important of these is the opening of the museum related to Evliya Çelebi and his Travelogue with the support of various institutions and organizations, and making the researches related to this in social sense.